

مقاله پژوهشی - فصلنامه علمی رهیافت

سال نوزدهم، شماره ۷۱، تابستان ۱۴۰۴
صفحه ۹۹ تا ۱۲۴

ورزش به مثابه ابزار کنترل اجتماعی: تبیین کارکردهای فقهی - حقوقی ماده ۱۵۸ قانون مجازات اسلامی

دانشجوی دکتری گروه فقه و مبانی حقوق اسلامی دانشگاه پیام
نور، تهران، ایران

محمد رضا جلیلی

دانشیار گروه آموزشی فقه و مبانی حقوق اسلامی دانشگاه پیام
نور، تهران، ایران

سیده محمد صدری *

دانشیار گروه آموزشی فقه و مبانی حقوق اسلامی، دانشگاه پیام
نور، تهران، ایران

محمد صادق جمشیدی راد

دانشیار گروه آموزشی فقه و مبانی حقوق اسلامی، دانشگاه پیام نور،
تهران، ایران

حیدر امیرپور

چکیده

این پژوهش به بررسی نقش نظم‌بخش و کارکردهای کنترل اجتماعی ورزش با تکیه بر تحلیل فقهی - حقوقی بند «ث» ماده ۱۵۸ قانون مجازات اسلامی می‌پردازد. از یکسو، ورزش به عنوان پدیده‌ای اجتماعی، نقشی مؤثر در بازتولید نظم، هنجارسازی و پیشگیری از انحراف اجتماعی ایفا می‌کند و از سوی دیگر، حوادث ناشی از آن در چارچوب قواعد حقوق کیفری و مدنی نیازمند تحلیل‌های دقیق است. در این راستا، پژوهش حاضر با روش توصیفی - تحلیلی و بهره‌گیری از منابع کتابخانه‌ای، تلاش دارد ضمن تبیین کارکردهای اجتماعی و حقوقی ورزش، مبانی مسئولیت کیفری و مدنی ناشی از فعالیت‌های ورزشی را در نظام حقوقی ایران، با تأکید بر ماده ۱۵۸ قانون مجازات اسلامی، مورد بررسی قرار دهد. یافته‌ها نشان می‌دهد که اگرچه ماده یادشده در موارد خاص، مسئولیت کیفری را منتفی می‌داند، اما مسئولیت مدنی همچنان پابرجا می‌ماند؛ مگر در شرایطی که عنصر رضایت و پذیرش خطر از سوی ورزشکار ثابت شود. این پژوهش بر ضرورت شناسایی جایگاه ورزش در نظام نظم اجتماعی، تدوین قواعد روشن‌تری برای تشخیص مسئولیت، و تبیین رویه قضایی منسجم در این زمینه تأکید دارد.

کلیدواژه: ماده ۱۵۸ قانون مجازات اسلامی، مبانی فقهی حقوق ورزشی، مسئولیت کیفری، مدنی در ورزش.

* نویسنده مسئول: Smsadri42@pnu.ac.ir

تاریخ تأیید: ۱۴۰۴/۰۲/۲۰

تاریخ دریافت: ۱۴۰۳/۱۱/۲۰

Sport as an Instrument of Social Control: Analyzing the Regulatory Functions of Sport and the Jurisprudential–Legal Assessment of Article 158 of the Islamic Penal Code of Iran

Mohammadreza Jalili

PhD student, Department of Jurisprudence and Fundamentals of Islamic Law, Payam Noor University, Tehran, Iran

Seyed Mohammad Sadri *

Associate Professor, Department of Jurisprudence and Fundamentals of Islamic Law, Payam Noor University, Tehran, Iran

Mohammadsadegh Jamshidirad

Associate Professor, Department of Jurisprudence and Fundamentals of Islamic Law, Payam Noor University, Tehran, Iran

Heydar Amirpour

Associate Professor, Department of Jurisprudence and Fundamentals of Islamic Law, Payam Noor University, Tehran, Iran

Abstract

This study explores sport as a mechanism of social control and its legal implications under Iranian law, focusing on the jurisprudential and legal analysis of Clause (th) of Article 158 of the Islamic Penal Code. From a sociological perspective, sport contributes to the internalization of norms, emotional regulation, and collective solidarity, functioning as an informal institution that reinforces social order. Legally, however, sports-related incidents raise complex issues

* Corresponding Author: Smsadri42@pnu.ac.ir

How to Cite: Jalili, M., Sadri, S. M., Jamshidirad, M., Amirpour, H. (2025). Title: Sport as an Instrument of Social Control: Analyzing the Regulatory Functions of Sport and the Jurisprudential–Legal Assessment of Article 158 of the Islamic Penal Code of Iran, *The Islamic Revolution Approach Quarterly*, 19(71), 99-124.

Received: 15/02/2025

Accepted: 04/05/2025

concerning civil and criminal liability. Employing a descriptive–analytical method and library-based data collection, the research investigates how Article 158 delineates the boundary between lawful sports conduct and criminal behavior. The findings reveal that while the Article excludes sports-related injuries from criminal liability if rules are observed and religious principles are not violated, civil liability may persist unless informed consent and risk acceptance are proven. Comparative analysis with Canadian law highlights that the “assumption of risk” doctrine operates as an independent defense in common law, whereas in Iran, similar effects derive from Islamic legal principles such as *idhn* (permission) and *iqdam* (voluntary action). The study concludes that sport functions as both a field of moral education and a component of Iran’s criminal policy, demanding more consistent judicial interpretation and clearer legal guidelines to balance freedom, responsibility, and social order.

Keywords: Article 158, Islamic Penal Code, Sport and Social Control, Civil and Criminal Liability, Islamic Jurisprudence, Assumption of Risk.

Introduction

In modern societies, sport has evolved from a recreational activity into a vital instrument of social control and normative regulation. It cultivates discipline, respect for authority, and lawful behavior—qualities essential for the maintenance of social order. In Iran, where the interaction between law, religion, and social norms is deeply intertwined, sport operates not only as a cultural phenomenon but also as a legally regulated activity. The study explores how Iranian law—especially Clause (th) of Article 158 of the Islamic Penal Code (2013)—reconciles the social value of sport with its potential for physical harm. Article 158 explicitly states that sports-related acts do not constitute crimes if performed according to the rules of the sport and not in contradiction with Islamic norms. This clause reflects Iran’s broader criminal policy to prevent over-criminalization while recognizing the educational and disciplinary roles of sport. The research thus investigates sport simultaneously as a social regulator and a legally framed field, bridging sociology, jurisprudence, and law.

Materials and Methods

The research employs a descriptive–analytical method based on

library and documentary sources. Primary legal texts—such as the Islamic Penal Code (2013), the Civil Liability Act (1959), and constitutional provisions on physical education—form the core legal framework. Jurisprudential sources, including discussions on *idhn* (permission), *iqdam* (voluntary exposure to risk), and *la darar* (no harm), are analyzed to identify Islamic foundations relevant to sports liability.

Complementary sociological theories by Coakley (2017), Bourdieu (1990), and Hirschi (2017) provide conceptual grounding for understanding sport as a form of normative and emotional regulation. Comparative analysis draws upon foreign legal systems, particularly Canadian and British case law, where the “assumption of risk” doctrine functions as a distinct exculpatory defense. Iranian and comparative studies—such as those by Safaei (2024), Hosseini & Eshaqi (2015), and Hajizadeh & Shadmani (2021)—inform the contextual and doctrinal evaluation.

This interdisciplinary method allows the research to connect three analytical levels: (1) sport as a mechanism of informal social control; (2) sport as a reflection of Islamic jurisprudential reasoning; and (3) sport as a component of Iran’s criminal policy framework.

Discussion

Sport serves as a **social regulator**, channeling individual energies into structured, rule-bound activities that encourage self-discipline and lawful behavior. Through training and competition, athletes internalize social values such as fairness, respect for authority, and cooperation. From a sociological viewpoint, this aligns with Hirschi’s social bond theory, which identifies attachment, commitment, involvement, and belief as key elements binding individuals to social order.

However, the same activities often lead to physical injuries, raising questions about legal responsibility. Article 158 of Iran’s Penal Code provides a nuanced legal mechanism: sports-related injuries are not crimes if caused during lawful, rule-based conduct consistent with Islamic norms. Yet, when negligence, excessive force, or violation of technical regulations occurs, both **criminal** and **civil liability** may apply. This legal duality demonstrates the balance between freedom of athletic activity and the protection of bodily integrity. From a jurisprudential perspective, three Islamic legal principles underpin this approach:

1. Idhn (Permission): When an individual willingly participates in an activity with inherent risks—such as sports—their consent can negate the criminal liability of others, provided the act remains within lawful boundaries.
2. Iqdam (Voluntary Exposure to Risk): A person who knowingly exposes themselves to a potential harm may be precluded from claiming compensation unless misconduct or excessive deviation is proven.
3. La darar (No Harm): If the act exceeds ordinary risk or involves negligence, compensation becomes obligatory, reaffirming the protection of human integrity in Islamic law.

This tripartite framework mirrors the Western notion of “assumption of risk,” but is rooted in indigenous Islamic reasoning. It supports the moral legitimacy of sport while ensuring accountability. Beyond doctrinal law, sport functions as an element of **Iran’s criminal policy**—a preventive, educational, and rehabilitative instrument. The Penal Code’s approach to sport demonstrates a shift from punitive to **normative regulation**, consistent with global trends emphasizing restorative and educational justice. The field of sport thus becomes a microcosm of lawful social behavior, where respect for rules substitutes’ coercion with self-control. At the institutional level, the legal recognition of sport’s autonomy under Article 158 reduces unnecessary judicial intervention, strengthening the internal disciplinary systems of sports federations. Yet, inconsistencies in judicial interpretation and lack of specialized training for judges and referees remain major challenges. The analysis of Iranian court decisions reveals divergent applications of Article 158—sometimes overly expansive, other times restrictive—indicating the need for procedural guidelines and clearer definitions of “lawful sport behavior. “Moreover, the legal responsibility of referees, coaches, and sports organizations extends beyond the athletes themselves. Negligence in enforcing rules, providing proper equipment, or ensuring safety may lead to **civil liability** under the 1959 Civil Liability Act. Likewise, the malfunction of sports facilities or improper medical supervision can constitute grounds for compensation. This interconnected web of responsibilities transforms the sports field into a system of shared governance—an institutionalized form of social control integrating legal, moral, and technical norms.

Conclusion

This study demonstrates that sport in the Islamic Republic of Iran operates simultaneously as a **social institution**, a **juridical domain**, and a **component of criminal policy**. Clause (th) of Article 158 of the Islamic Penal Code crystallizes this duality by exempting lawful sports acts from criminalization while maintaining conditions of accountability. Rooted in both Islamic jurisprudence and modern legal principles, the Article encapsulates a hybrid model of social regulation where freedom and responsibility coexist. Sport thus contributes to national criminal policy not merely by preventing deviance but by cultivating a disciplined, law-abiding citizenry. It serves as a field for translating abstract legal and moral norms into embodied practice—where respect for rules, fairness, and moderation are learned experientially. Nevertheless, persistent challenges—including inconsistent case law, insufficient legal training for sports officials, and the absence of specialized sports liability codes—limit the Article’s effectiveness. Legislative reforms should clarify the scope of lawful conduct, define standards for negligence, and institutionalize legal education for coaches, referees, and judges. In the broader perspective, integrating sociological theories of control with Islamic jurisprudence enables a richer understanding of how law and sport mutually reinforce social order. Article 158, therefore, is not merely a technical legal clause but a cornerstone of Iran’s hybrid governance model—where law, morality, and sport converge to foster a disciplined and cohesive society.

مقدمه

ورزش از پدیده‌های اجتماعی مدرن است که به واسطه گسترده‌گی مشارکت اجتماعی، قابلیت آن را دارد تا به عنوان ابزاری برای کنترل اجتماعی و تنظیم رفتارهای فردی و جمعی ایفای نقش کند. فعالیت‌های ورزشی نه تنها موجب ارتقای سلامت جسمی و روانی می‌شوند، بلکه با ایجاد و بازتولید هنجارهای اجتماعی، تقویت همبستگی جمعی و آموزش قواعد تعامل مسالمت‌آمیز، به تثبیت نظم اجتماعی کمک می‌کنند. در واقع، مشارکت در ورزش نوعی تجربه نهادینه‌سازی انضباط اجتماعی است که با تشویق به رعایت قوانین، احترام به داور، پذیرش شکست و پیروی از قواعد رقابت، زمینه‌ساز شکل‌گیری شهروندی قانون‌مدار می‌شود (امینی صارمی و همکاران، ۱۳۹۲). این ویژگی‌ها ورزش را به بستری برای مهار هیجانانگ، تعدیل تعارضات و تسهیل ادغام اجتماعی تبدیل کرده است. با این حال، ورزش به‌ویژه در سطوح حرفه‌ای و رقابتی، گاه منجر به بروز حوادثی می‌شود که از منظر حقوقی، نیازمند تحلیل دقیق هستند. تشدید رقابت، فشار روانی و سطح بالای تعامل فیزیکی در مسابقات، ممکن است به رفتارهایی منجر شود که در مرز میان تخلف و جرم قرار می‌گیرند. از این رو، قانونگذار جمهوری اسلامی ایران در بند «ث» ماده ۱۵۸ قانون مجازات اسلامی، با هدف تمییز میان رفتارهای ورزشی مشروع و رفتارهای مجرمانه، حوادث ناشی از عملیات ورزشی را، مشروط بر رعایت مقررات و عدم تعارض با موازین شرعی، از دایره جرم خارج دانسته است (ادرم، ۱۴۰۱). این ماده ناظر بر پذیرش خطرهای ذاتی ورزش توسط ورزشکاران است و از این حیث واجد کارکرد مهمی در نظم‌بخشی حقوقی به مناسبات ورزشی است. از سوی دیگر، در منابع فقهی نیز سابقه توجه به مشروعیت و اهمیت ورزش به عنوان ابزاری برای سلامت فرد و جامعه وجود دارد. فقهایی همچون ابن‌قدامه، شیخ طوسی، محقق حلی و علامه حلی با آن‌که با ورزش‌های سنتی مانند تیراندازی، شنا و اسب‌دوانی سروکار داشته‌اند، اما به لحاظ کیفی مبانی ارزشمندی را درباره مشروعیت این فعالیت‌ها، رعایت حدود شرعی، و مسئولیت‌های ناشی از آن ارائه داده‌اند (منتظری نجف‌آبادی، ۱۳۹۰).

به روشنی تربیت بدنی در زمره اجزای اصلی سلامت فکری و جسمی است که این نگاه همسو با اهداف نظم‌آفرین ورزش در جامعه است. به همین دلیل، حقوق ورزشی در ایران نه تنها به دنبال حمایت از سلامت ورزشکاران و کاهش خطرات ناشی از فعالیت‌های ورزشی است، بلکه در پی تبیین جایگاه حقوقی مسئولیت‌ها، تعیین مرز تخلف و جرم، و مصون‌سازی ساختارهای ورزشی از بحران‌های قانونی می‌باشد. با توجه به رشد رشته‌های

ورزشی، افزایش مخاطرات و تنوع شرایط حادثه‌ساز، این ضرورت بیش از پیش احساس می‌شود که ابعاد فقهی و حقوقی مسئولیت در ورزش با دقت بیشتری بررسی گردد و ارتباط آن با مفاهیم کلان‌تری مانند نظم اجتماعی و کنترل هنجاری مورد تحلیل قرار گیرد. بنابراین، پژوهش حاضر درصدد است ضمن تبیین کارکردهای نظم‌بخش ورزش به عنوان یکی از ابزارهای نوین کنترل اجتماعی، جایگاه و کارآمدی بند «ث» ماده ۱۵۸ قانون مجازات اسلامی را در چارچوب حقوق کیفری و مدنی و در پرتو مبانی فقهی تحلیل کرده و به پرسش‌هایی همچون مسئولیت مدنی یا کیفری ورزشکار در قبال آسیب‌های ناشی از عملیات ورزشی، و چگونگی پذیرش خطر از منظر حقوق ایران و نظام‌های تطبیقی پاسخ دهد.

۲- پیشینه تحقیق

دکتر سید حسین صفایی و دکتر حبیب‌الله رحیمی (۱۴۰۳)، در «کتاب مسئولیت مدنی (الزامات خارج از قرارداد)» معتقدند مسئولیت مدنی، یکی از بنیادی‌ترین بخش‌های حقوق مدنی است که در دهه‌های اخیر جایگاه برجسته‌تری یافته و توجه فزاینده‌ی حقوق‌دانان، دادرسان و قانون‌گذاران در نظام‌های حقوقی پیشرفته را به خود جلب کرده است. در معنای عام، مسئولیت مدنی یا الزامات خارج از قرارداد، به تکالیفی اطلاق می‌شود که در اثر وقوع فعل یا ترک فعلی مشروع یا نامشروع، بدون وجود رابطه قراردادی پیشینی، پدید می‌آیند. قانون مدنی ایران این مفاهیم را تحت عنوان «الزامات بدون قرارداد» تنظیم کرده و در متون فقهی نیز با عنوان «ضمان قهری» شناخته می‌شود. اثر حاضر، که در شش فصل تدوین شده، به بررسی دقیق انواع این الزامات پرداخته و سعی دارد با نگرشی تحلیلی و انتقادی، میان مقررات قانونی و نیازهای اجتماعی پلی مستحکم ایجاد کند. تحولات جدید مسئولیت مدنی و نسخ صریح قانون اصلاح بیمه مسئولیت مدنی مصوب ۱۳۸۷ توسط «قانون بیمه اجباری خسارت واردشده به شخص ثالث» در سال ۱۳۹۵، سبب شد قواعد جدید این حوزه نیز در کتاب به صورت دقیق بررسی و با قانون پیشین مقایسه شوند. این بازنگری‌ها نشان‌دهنده ضرورت به روزرسانی مستمر منابع حقوقی برای انطباق با تحولات تقنینی و قضایی کشور است.

محمودی عالمی و همکاران (۱۴۰۰) در «بررسی تطبیقی مسئولیت مدنی ورزشکاران و نحوه جبران خسارات آن در نظام حقوقی ایران، انگلیس، فرانسه» هدف اصلی تحقیق خود را، تحلیل مسئولیت ناشی از آسیب‌های ورزشی در جریان رقابت میان دو ورزشکار (به‌ویژه حریف یا رقیب مستقیم) و بررسی سازوکارهای جبران خسارت‌های وارده بیان کردند. این

پژوهش با روش توصیفی و با اتکاء به منابع کتابخانه‌ای شامل مقالات، کتب تخصصی و آرای قضایی انجام شده است. تمرکز مطالعه بر دو نظریه کلیدی در حقوق ورزشی، یعنی "پذیرش خطر" و "خطرهای ذاتی" است؛ دو مفهومی که در تبیین حدود مسئولیت مدنی و کیفری در میدان ورزش نقش بسزایی دارند. یافته‌های تحقیق نشان می‌دهد که در نظام‌های حقوقی تطبیقی مورد بررسی، مبنای مسئولیت ورزشکاران در قبال یکدیگر عمدتاً بر قاعده "تقصیر" استوار است، به گونه‌ای که صرف نقض قوانین، بدون اثبات تقصیر، الزام‌آور تلقی نمی‌شود. در مقابل، در نظام حقوقی ایران، تحلیل مسئولیت مبتنی بر قاعده "استناد" است؛ بدین معنا که باید بین فعل زیان‌بار و شخص زیان‌زننده رابطه علیت مشخصی احراز شود. به‌طور کلی، دعاوی ناشی از حوادث ورزشی در ایران، برخلاف بسیاری از حوزه‌های دیگر، در چارچوب قواعد عمومی مسئولیت مدنی قرار نمی‌گیرند و بیشتر بر پایه پذیرش خطر تحلیل می‌شوند. با این حال، مطابق ماده ۱۴ قانون آیین دادرسی کیفری، در صورتی که رفتاری مجرمانه تلقی شود، شخص زیان‌دیده می‌تواند تمامی خسارات مادی، معنوی و ممکن‌الحصول ناشی از جرم را مطالبه کند. این ماده، نشان‌دهنده تمایز میان مسئولیت ناشی از ورزش در معنای عرفی و مسئولیت حقوقی در معنای قانونی است که باید با دقت از یکدیگر تفکیک شوند.

حسینی و اسحاقی (۱۳۹۴) در «مسئولیت مدنی و کیفری ناشی از فعالیت‌های ورزشی» معتقدند در عصر حاضر، ورزش نه تنها یکی از مهم‌ترین فعالیت‌های سالم در میان جوانان و نوجوانان به‌شمار می‌رود، بلکه به‌عنوان ابزاری مؤثر در فرآیند تربیت بدنی، روانی و اجتماعی نقش‌آفرینی می‌کند. این فعالیت‌ها که گاه بودجه‌های کلانی را در سطوح ملی و بین‌المللی به خود اختصاص می‌دهند، در کنار آثار مثبت خود، همواره با خطراتی نیز همراه هستند. در جریان مسابقات و تمرین‌های ورزشی، آسیب دیدن امری نسبتاً طبیعی و گریزناپذیر تلقی می‌شود، به گونه‌ای که برخی نظریه‌ها بر این باورند که ورزشکار با ورود به میدان رقابت، به‌نوعی با پذیرش احتمال آسیب، رضایت خود را اعلام کرده است. با این حال، در مواردی که صدمات شدید و غیرمتعارف رخ دهد—تا حدی که ممکن است منجر به نقص عضو یا حتی مرگ شود—نظام حقوقی نمی‌تواند صرف رضایت قبلی ورزشکار را مبنای رفع مسئولیت بداند. در چنین شرایطی، حقوق، افزون بر مسئولیت مدنی و الزام به جبران خسارت، برای عامل حادثه، مسئولیت کیفری نیز قائل است. در نتیجه، شاخه‌ای تخصصی با عنوان «حقوق ورزشی» شکل گرفته است که به تنظیم روابط، بررسی

قواعد مسئولیت و تعیین چارچوب قانونی برای صیانت از امنیت و سلامت ورزشکاران می‌پردازد.

هاشمی نوریبخش (۱۳۸۴) در کتاب « ورزش از دیدگاه اسلام » با نگاهی جامع و ترکیبی از آموزه‌های دینی و مسائل روز، به بررسی دیدگاه اسلام نسبت به ورزش پرداخته است. تمرکز اصلی اثر بر تحلیل پاره‌ای از مسائل ورزشی از منظر قرآن کریم، احادیث و نظرات فقهای برجسته اسلامی است. نویسنده در ابتدا به تعریف ورزش، جایگاه آن در متون دینی و فواید جسمی، روحی و اجتماعی آن پرداخته، سپس با بهره‌گیری از آرای فقهی، به تفکیک ورزش‌های حلال و حرام در فقه اسلامی می‌پردازد. در این میان، دلایل حرمت برخی ورزش‌ها همچون مشت‌زنی، کشتی‌های نمایشی و ورزش‌هایی که موجب آسیب جسمی یا اخلاقی می‌شوند، به تفصیل با استناد به مبانی فقهی و اصول حرمت، تحلیل شده‌اند. کتاب در ۱۲ فصل تنظیم شده که طیفی از موضوعات متنوع از جمله اصول و شرایط ورزش، ورزش بانوان، تماشای مسابقات، احکام شرعی مرتبط با سفرهای ورزشی، جوایز و تشویق‌ها را پوشش می‌دهد. این اثر تلاش دارد ضمن وفاداری به مبانی شرعی، راهکارهایی برای تطبیق ورزش با ارزش‌های دینی ارائه دهد.

اوجا و همکاران (۲۰۱۵) در «مزایای سلامت‌بخش رشته‌های مختلف ورزشی برای بزرگسالان: مرور نظام‌مند مطالعات مشاهده‌ای و مداخله‌ای همراه با فراتحلیل» هدف خود را از این تحقیق، ارزیابی کیفیت و قدرت شواهد موجود در زمینه فواید سلامت‌محور رشته‌های مختلف ورزشی بود. در جریان جست‌وجوی الکترونیکی، تعداد ۲۱۹۴ مدرک علمی شناسایی شد که در نهایت، ۶۹ مطالعه به عنوان منابع قابل قبول انتخاب شدند. از این تعداد، ۴۷ مطالعه مقطعی، ۹ مطالعه هم‌گروهی و ۱۳ مطالعه مداخله‌ای بودند. در مجموع، ۱۰۵ مقایسه میان گروه‌های دارای مشارکت ورزشی و بدون مشارکت، در قالب ۲۶ رشته ورزشی مختلف گزارش شد. شواهد نسبتاً قوی نشان داد که دویدن و فوتبال هر دو موجب بهبود آمادگی هوازی و عملکرد قلبی-عروقی در حالت استراحت می‌شوند. همچنین فوتبال به کاهش چربی بدن کمک می‌کند. شواهد مشروط نیز بیانگر آن است که دویدن می‌تواند در بهبود تناسب متابولیک، کاهش چربی بدن و تعادل قامتی مؤثر باشد؛ در حالی که فوتبال علاوه بر این موارد، موجب ارتقاء عملکرد عضلانی و عملکرد قلبی نیز می‌گردد. در مقابل، فواید سلامت‌محور سایر رشته‌های ورزشی یا نامشخص بودند یا شواهد ضعیفی در حمایت از آنها وجود داشت. به‌طور کلی، مبنای شواهد مربوط به فواید رشته‌های خاص ورزشی برای سلامت، به دلیل ضعف طراحی مطالعاتی و کیفیت داده‌ها،

محدود و آسیب پذیر تلقی می شود. از این رو، برای درک دقیق تر اثرات بهداشتی هر رشته ورزشی، نیاز به پژوهش هایی با طراحی روشمند، دقیق و کنترل شده وجود دارد تا بتوان اثرات واقعی و قابل اتکای آنها را مشخص نمود.

مقاله «نگاهی تاریخی به ورزش و کنترل اجتماعی» نوشته پی. سی. مک اینتاش در سال ۱۹۷۱، به بررسی نقش تاریخی ورزش در فرآیندهای کنترل اجتماعی می پردازد. نویسنده با تحلیل تحولات تاریخی، نشان می دهد که چگونه ورزش از فعالیتی تفریحی به ابزاری برای نهادینه سازی هنجارهای اجتماعی تبدیل شده است. مک اینتاش تأکید می کند که ورزش، به ویژه در جوامع صنعتی، به عنوان وسیله ای برای تقویت نظم، انضباط و همبستگی اجتماعی مورد استفاده قرار گرفته است. او با استناد به نظریه های جامعه شناسانی مانند نوربرت الیاس، به این نتیجه می رسد که ورزش نه تنها بازتابی از ساختارهای اجتماعی است، بلکه نقش فعالی در شکل دهی به آنها ایفا می کند. این مقاله با ارائه دیدگاهی تاریخی و جامعه شناختی، فهم عمیق تری از جایگاه ورزش در ساختارهای اجتماعی فراهم می آورد.

۲-۱ نوآوری تحقیق حاضر

در اغلب پیشینه های بررسی شده، تمرکز بر تأثیر ورزش بر سلامت، نشاط اجتماعی یا انسجام فرهنگی بوده و تحلیل ها غالباً ناظر بر آثار فردی یا جمعی ورزش از منظر روان شناسی یا جامعه شناسی است. همچنین برخی پژوهش ها به صورت تطبیقی، مسئولیت مدنی ناشی از آسیب های ورزشی را در چارچوب قواعد عام بررسی کرده اند. اما نوآوری تحقیق حاضر در آن است که ورزش را به مثابه ابزار کنترل اجتماعی تحلیل کرده و برای نخستین بار ماده ۱۵۸ قانون مجازات اسلامی را با رویکردی فقهی-حقوقی در زمینه نظم بخشی به کنش های ورزشی بررسی می کند. این پژوهش با تلفیق دیدگاه های فقهی، حقوقی و جامعه شناختی، به طور هم زمان به کارکردهای تربیتی، تنظیمی و کیفری ورزش در نظام حقوقی ایران می پردازد.

۳- ورزش به مثابه ابزار کنترل اجتماعی

ورزش در جوامع مدرن، دیگر تنها یک فعالیت فیزیکی یا تفریحی تلقی نمی شود، بلکه به یکی از نهادهای مهم اجتماعی تبدیل شده که نقشی کلیدی در فرآیندهای کنترل اجتماعی ایفا می کند. کنترل اجتماعی به مجموعه ای از سازوکارها اطلاق می شود که جامعه به کمک آنها، رفتار افراد را در جهت ارزش ها و هنجارهای پذیرفته شده تنظیم و هدایت می کند. در این راستا، ورزش از طریق نهادینه سازی انضباط، تبعیت از قوانین،

کنترل هیجان‌ها و شکل‌دهی به هویت جمعی، نقشی انکارناپذیر دارد (Guttman, 2004).

یکی از نخستین کارکردهای نظم‌بخش ورزش، آموزش رفتار قانون‌مدار و نهادینه‌سازی اطاعت از قواعد است. شرکت در رقابت‌های ورزشی مستلزم پذیرش داوری، رعایت قوانین، پذیرش شکست و کنترل هیجان‌ها در شرایط فشار است. این فرآیند، به‌ویژه در دوره‌های نوجوانی و جوانی که فرد در حال تثبیت شخصیت اجتماعی خود است، ابزاری مؤثر برای یادگیری تبعیت از ساختارهای مشروع اقتدار تلقی می‌شود (Coakley, 2017). به‌عبارت دیگر، فرد در میدان ورزش، هنجارهای اجتماعی را در قالب قواعد بازی تجربه کرده و به‌صورت غیررسمی آموزش می‌بیند که چگونه در میدان زندگی اجتماعی رفتار کند.

ورزش همچنین در مهار یا انحراف انرژی‌های پرخاشگرانه نقش دارد. تئوری‌های کلاسیک جامعه‌شناسی مانند نظریه کاتارتیک فروید معتقدند که رفتارهای خشونت‌آمیز در میدان ورزش، به‌عنوان نوعی تخلیه هیجانی، می‌توانند از بروز خشونت‌های واقعی در جامعه جلوگیری کنند (Freud, 1930/2005). این فرضیه بعدها توسط نظریه‌پردازانی مانند الیاس و دودج مطرح شد که ورزش را نوعی «فرآیند تمدن‌سازی»^۱ تلقی کردند؛ فرآیندی که از طریق آن رفتارهای خشونت‌آمیز کنترل شده، محدود و قانونمند می‌شوند (Elias & Dunning, 1986).

در جوامع دارای تنوع فرهنگی یا شکاف‌های اجتماعی، ورزش می‌تواند به‌عنوان عامل ادغام اجتماعی^۲ ایفای نقش کند. برگزاری مسابقات ورزشی در محلات، مدارس و تیم‌های ملی نه‌تنها موجب هویت‌سازی جمعی می‌شود، بلکه پیوندهای اجتماعی را تقویت کرده و اعتماد متقابل را افزایش می‌دهد. در این معنا، ورزش به نوعی «سرمایه اجتماعی نهادی» تبدیل می‌شود که از طریق آن، مشارکت اجتماعی و اعتماد در مقیاس بزرگ‌تر نهادینه می‌شود (Putnam, 2000).

از منظر حقوقی نیز ورزش می‌تواند نوعی مکانیسم کنترل قانونی باشد. قواعد دقیق بازی‌ها، آئین‌نامه‌های انضباطی، نظارت نهادهای رسمی (مانند فدراسیون‌ها)، و امکان رسیدگی قضایی به تخلفات ورزشی، همگی نشان‌دهنده وجود یک نظام نظم‌دهنده در

¹ - civilizing process

² - social integration

ورزش هستند. در نظام حقوقی ایران، این مسئله با تصویب ماده ۱۵۸ قانون مجازات اسلامی تثبیت شده است؛ جایی که قانونگذار، عملیات ورزشی را به عنوان رفتاری مشروع تلقی می‌کند و در صورت رعایت قوانین و عدم تعارض با موازین شرعی، مسئولیت کیفری را منتفی می‌داند (ادرم، ۱۴۰۱).

مطابق این ماده، حوادث ناشی از عملیات ورزشی، جرم محسوب نمی‌شود مگر آن که رفتار فرد ناقض مقررات فنی ورزش باشد. به این ترتیب، قانونگذار با تأکید بر «قانونمندی در میدان ورزش»، آن را از منظر حقوقی نیز به یک نهاد نظم‌بخش اجتماعی تبدیل کرده است. در کنار این، منابع فقهی نیز با استناد به قواعدی چون «اذن»، «اقدام» و «قاعده لاضرر»، امکان تحلیل مشروعیت یا ضمان رفتارهای ورزشی را فراهم کرده‌اند (منتظری نجف‌آبادی، ۱۳۹۰).

ورزش همچنین ابزاری برای بازتولید ایدئولوژی‌های رسمی و ارزش‌های حاکم است. برای مثال، نهادهای حاکمیتی می‌توانند از ورزش برای ترویج ارزش‌هایی چون «وطن‌دوستی»، «همبستگی ملی»، «ایثار» و «پرهیز از خشونت» بهره‌برداری کنند. در جمهوری اسلامی ایران، نهادهایی چون سازمان بسیج ورزشکاران یا رسانه‌های دولتی، بارها از ورزش به عنوان ابزار فرهنگی در راستای گفتمان رسمی استفاده کرده‌اند. این کاربرد فرهنگی ورزش در راستای «کنترل نرم» بر وجدان عمومی جامعه نیز تفسیرپذیر است. افزون بر این، از منظر انتقادی، می‌توان گفت که ورزش گاهی به ابزاری برای پنهان سازی شکاف‌های طبقاتی و سیاسی بدل می‌شود. برخی نظریه‌پردازان نئومارکسیست مانند بوردیو معتقدند که ورزش، گاه می‌تواند به عنوان ابزار بازتولید ساختار سلطه عمل کند؛ چرا که در بطن خود، نابرابری‌های دسترسی به منابع و فرصت‌های ورزشی را بازتولید می‌کند (Bourdieu, 1990).

هیرشی (۱۹۶۹) معتقد است که پایبندی افراد به هنجارهای اجتماعی نه صرفاً به دلیل درونی‌سازی ارزش‌ها، بلکه به سبب وجود پیوندهای اجتماعی چهارگانه‌ای است که آنان را به جامعه متصل می‌سازد: دلبستگی^۱، تعهد^۲، درگیری^۳ و باور^۴. ورزش به‌خوبی

1 - attachment

2 - commitment

3 - involvement

4 - belief

می‌تواند هر یک از این پیوندها را تقویت کند. در بعد دلبستگی، ورزش باعث شکل‌گیری پیوندهای عاطفی میان ورزشکاران، مربیان و حتی تماشاگران می‌شود و فرد با ترس از دست‌دادن این روابط، کمتر به سمت رفتارهای انحرافی کشیده می‌شود. در بعد تعهد، سرمایه‌گذاری زمانی و روانی در فعالیت‌های ورزشی، انگیزه فرد را برای پرهیز از تخطی افزایش می‌دهد زیرا انحراف می‌تواند آینده ورزشی و اجتماعی او را به خطر اندازد. در بعد درگیری، مشارکت در تمرین‌ها و مسابقات فرصت اندکی برای ارتکاب رفتارهای منحرف باقی می‌گذارد. و در بعد باور، پذیرش ارزش‌های ورزشی نظیر احترام به داور، رعایت قواعد بازی و پذیرش شکست، بازتابی از پذیرش کلی‌تر هنجارهای اجتماعی است. بنابراین، نظریه هیرشی نشان می‌دهد که ورزش صرفاً بستری برای تخلیه هیجان یا سرگرمی نیست، بلکه با ایجاد پیوندهای اجتماعی منسجم، یکی از مؤثرترین ابزارهای کنترل اجتماعی غیررسمی در جامعه محسوب می‌شود (Hirschi, 2017).

با وجود این نگاه انتقادی، باید تأکید کرد که نقش ورزش در کنترل اجتماعی، نقشی دوسویه و پویا است. ورزش، هم ابزار نظم و انضباط است و هم می‌تواند به بستر مقاومت و اعتراض تبدیل شود. مسابقات ورزشی، به‌ویژه در بسترهای بین‌المللی، گاه محملی برای بیان مطالبات اجتماعی، اعتراض به بی‌عدالتی‌ها یا بازنمایی هویت‌های سرکوب‌شده‌اند. در مجموع، ورزش از طریق مکانیزم‌های متنوعی از جمله نهادینه‌سازی قواعد، کنترل هیجانات، ادغام اجتماعی، بازنمایی ارزش‌های رسمی، و ایجاد سازوکارهای حقوقی، به یکی از کارآمدترین ابزارهای کنترل اجتماعی در جهان معاصر تبدیل شده است. این کارکردها، ورزش را به فراتر از یک فعالیت فردی ارتقا داده و در سطح کلان، به یکی از ستون‌های تثبیت نظم اجتماعی در جوامع مدرن تبدیل کرده‌اند.

۴- جایگاه فقهی و قانونی ورزش در نظام حقوقی ایران

ورزش در نظام حقوقی جمهوری اسلامی ایران، جایگاهی قانونی و فقهی دارد که از یک سو در قانون اساسی، قوانین کیفری و مدنی مورد اشاره قرار گرفته، و از سوی دیگر، با قواعد و منابع فقه اسلامی نیز پیوند یافته است. در این میان، ورزش نه تنها به مثابه فعالیتی مفید برای سلامت جسم و روان تلقی می‌شود، بلکه به عنوان بخشی از نظم اجتماعی، تربیت شهروندی، و نهادی فرهنگی و اجتماعی مورد توجه قرار گرفته است. در نتیجه، بررسی جایگاه آن از منظر فقه و حقوق، به‌ویژه در پرتو ماده ۱۵۸ قانون مجازات اسلامی، امری ضروری است.

۱-۴ جایگاه فقهی ورزش

در فقه اسلامی، منابع مختلفی وجود دارد که به ورزش، آثار آن و مشروعیت آن پرداخته‌اند. در روایات اسلامی، نقل شده که پیامبر اکرم (ص) فرمودند: «مؤمنی که قوی و نیرومند باشد از مؤمن ضعیف بهتر و دوست‌داشتنی‌تر است» (الاسلام و الطب: ۲۶۳). همچنین از امام حسین (ع) روایت شده است که: «در تمام مدت عمر خود برای سلامتی و حفظ تندرستی بدن‌های خود کوشا باشید». بر همین اساس، فقها نیز در آثار خود، به ورزش‌های رایج آن دوران مانند تیراندازی، شنا، اسب‌دوانی و کشتی پرداخته‌اند. علامه حلی، محقق حلی، شیخ طوسی، محمدحسن نجفی و دیگران، با توجه به شرایط آن زمان، ابعاد مشروعیت و ضوابط اخلاقی ورزش را تحلیل کرده‌اند. در نظام تربیتی اسلام، تربیت جسمانی یکی از ارکان اصلی در کنار تربیت عقلانی و اخلاقی است. ورزش، علاوه بر حفظ تندرستی و تقویت قوای جسمی، موجب رشد اراده، شجاعت، انضباط و روحیه تعاون می‌شود. قرآن کریم نیز در آیه ۲۴۷ سوره بقره، بر اهمیت علم و قدرت جسمی حضرت طالوت تأکید می‌کند: «و زاده بسطه فی العلم و الجسم».

در بسیاری از متون فقهی، مشروعیت ورزش‌های سنتی مانند تیراندازی، شنا، اسب‌سواری، کشتی و پیاده‌روی با روایات و استنادهای قرآنی مورد تأیید قرار گرفته است. همچنین برخی فقها قائل به جواز شرط‌بندی در ورزش‌هایی نظیر اسب‌دوانی و تیراندازی شده‌اند، که این امر خود دلالتی ضمنی بر مشروعیت این نوع ورزش‌ها دارد.

۲-۴ قواعد فقهی مؤثر در تحلیل حقوقی ورزش

در فقه اسلامی، سه قاعده مهم «اذن»، «اقدام» و «لاضرر» می‌توانند در تحلیل مسئولیت ناشی از عملیات ورزشی نقش کلیدی ایفا کنند:

قاعده اذن: به این معناست که هرگاه فردی با رضایت خود وارد عملی شود که احتمال خطر دارد، اقدام‌کننده در بسیاری موارد از مسئولیت مبرا می‌شود. اذن، اگر معتبر باشد و از روی اختیار، آگاهی و در چارچوب عرف و قانون باشد، می‌تواند حتی باعث رفع ضمان گردد. بنابراین اگر ورزشکار با آگاهی وارد رقابت شده و خطرات معمول ورزش را پذیرفته باشد، نمی‌توان به سادگی دیگری را مسئول شناخت، مگر در صورت وجود تقصیر فاحش یا نقض مقررات.

قاعده اقدام: این قاعده ناظر به پذیرش آگاهانه خطر از سوی فرد آسیب‌دیده است. بر اساس این قاعده، اگر کسی آگاهانه و داوطلبانه خود را در معرض عملی قرار دهد که ذاتاً با خطر همراه است، به طور معمول، حق مطالبه خسارت از عامل را نخواهد داشت، مگر اینکه رفتار عامل از حدود متعارف خارج شود و مصداق تعدی یا تفریط باشد.

قاعده لاضرر: این قاعده بیان می‌دارد که در شریعت اسلام، هیچ‌گونه ضرری به فرد یا دیگری نباید وارد شود. بر اساس این قاعده، اگر رفتار یک ورزشکار از چارچوب متعارف خارج شده و موجب ضرر و زیان به دیگری گردد، ولو در جریان عملیات ورزشی باشد، مسئول شناخته خواهد شد.

۳-۴ جایگاه ورزش در قانون اساسی

در اصل سوم قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران، دولت موظف شده است که همه امکانات خود را برای «تربیت بدنی رایگان برای همه در تمام سطوح» فراهم کند. این تصریح قانونی به‌روشنی جایگاه ورزش را در نظام حقوقی کشور به عنوان نهادی فرهنگی، تربیتی و اجتماعی نشان می‌دهد. همچنین در اصل سی‌ام قانون اساسی که درباره تحصیلات رایگان تا سطوح عالی سخن گفته شده، گرچه به طور مستقیم نامی از ورزش نیامده، اما در پیوند با اصل سوم، ورزش بخشی از آموزش عمومی و توسعه انسانی تلقی می‌شود.

۴-۴ ماده ۱۵۸ قانون مجازات اسلامی و مسئولیت کیفری در ورزش

ماده ۱۵۸ قانون مجازات اسلامی مصوب ۱۳۹۲، یکی از مهم‌ترین مواد قانونی درباره عملیات ورزشی است. بند «ث» این ماده مقرر می‌دارد که:

«حوادث ناشی از عملیات ورزشی، در صورتی که سبب حوادث، نقض مقررات مربوط به آن ورزش نباشد و این مقررات نیز مغایر موازین شرعی نباشد، جرم محسوب نمی‌شود». این ماده به‌وضوح تلاش کرده است تا میان ورزش مشروع و رفتار مجرمانه تفاوت قائل شود. به بیان دیگر، اگر فردی در چارچوب قوانین فنی یک رشته ورزشی اقدام به عملی کند و این عمل موجب آسیب به دیگری شود، چنانچه این عمل مطابق با مقررات باشد، جرم محسوب نخواهد شد (حسینی و اسحاقی، ۱۳۹۴). شرط نخست این است که رفتار انجام‌شده مطابق مقررات آن ورزش باشد. شرط دوم نیز آن است که این مقررات مغایر با موازین شرعی نباشند. در صورتی که یکی از این دو شرط محقق نشود، حمایت قانونی ماده ۱۵۸ از بین می‌رود و فرد ممکن است در معرض مسئولیت کیفری یا مدنی قرار گیرد.

۵-۴ جایگاه قانون مسئولیت مدنی در تحلیل حوادث ورزشی

در کنار قانون مجازات اسلامی، قانون مسئولیت مدنی مصوب ۱۳۳۹ نیز در تحلیل حقوقی حوادث ورزشی کاربرد دارد. طبق ماده ۱ این قانون، هرکس بدون مجوز قانونی به جان یا مال یا حیثیت دیگری ضرری وارد کند، مسئول جبران آن است. بنابراین، اگر ورزشکاری خارج از مقررات ورزشی یا با بی‌احتیاطی، منجر به آسیب به دیگری شود، ممکن است در معرض مسئولیت مدنی نیز قرار گیرد. برای مثال، در صورتی که مربی با

کوتاهی یا استفاده از تجهیزات نامناسب منجر به آسیب ورزشکار شود، مسئول شناخته خواهد شد. همچنین در مواردی که داوران یا مسئولان فنی در اجرای دقیق قوانین کوتاهی کنند، یا در نظارت بر وسایل و شرایط ایمنی ورزشکاران قصور داشته باشند، این کوتاهی می‌تواند منشأ مسئولیت مدنی یا حتی کیفری تلقی شود، به‌ویژه اگر این قصور منجر به آسیب بدنی یا فوت ورزشکار گردد.

۵- ورزش به مثابه بازتاب سیاست جنایی ایران

ورزش در جوامع مدرن، تنها فعالیتی برای ارتقای سلامت جسمانی یا تفریح محسوب نمی‌شود، بلکه بستری برای تنظیم روابط اجتماعی، بازتولید ارزش‌ها و حتی سیاست‌گذاری کیفری است. در ایران، این نقش دوگانه ورزش به‌خوبی در تعامل میان قواعد اجتماعی، احکام فقهی و قوانین کیفری نمایان می‌شود. به بیان دیگر، ورزش نه فقط ابزاری برای نظم‌بخشی فردی و اجتماعی، بلکه بازتابی از سیاست جنایی ایران در مواجهه با پدیده‌های اجتماعی است. سیاست جنایی، به‌عنوان مجموعه‌ای از تدابیر کیفری و غیرکیفری که دولت برای پیشگیری و واکنش نسبت به بزه و انحراف اجتماعی اتخاذ می‌کند، همواره در پی ایجاد تعادل میان آزادی فردی و نظم اجتماعی بوده است. در این چارچوب، ورزش جایگاهی ویژه دارد، زیرا هم می‌تواند زمینه‌ساز رفتارهای خشونت‌آمیز و صدمات بدنی شود و هم بستری برای تقویت همبستگی اجتماعی و مهار خشونت فراهم آورد. بنابراین قانون‌گذار ایرانی ناگزیر بوده است که ضمن شناسایی فواید اجتماعی ورزش، مخاطرات کیفری آن را نیز ساماندهی کند. یکی از بارزترین نمودهای پیوند ورزش و سیاست جنایی ایران را می‌توان در بند «ث» ماده ۱۵۸ قانون مجازات اسلامی مشاهده کرد. این ماده مقرر می‌دارد که «حوادث ناشی از عملیات ورزشی، در صورتی که سبب حوادث نقض مقررات مربوط به آن ورزش نباشد و این مقررات نیز مغایر موازین شرعی نباشد، جرم محسوب نمی‌شود.» به این ترتیب، قانون‌گذار با در نظر گرفتن کارکرد اجتماعی ورزش، مرز روشنی میان «عمل ورزشی مشروع» و «رفتار مجرمانه» ترسیم کرده است. این رویکرد بازتاب سیاست جنایی ایران است که تلاش دارد از یک سو از جرم‌انگاری بی‌مورد پرهیزد و از سوی دیگر، سلامت و امنیت عمومی را حفظ کند (Hajizadeh & Shadmani, 2021: 74-76).

از منظر مقایسه‌ای نیز روشن است که سیاست جنایی ایران در این زمینه ویژگی‌های خاصی دارد. در حقوق کشورهای غربی، به‌ویژه کانادا و انگلستان، نظریه «پذیرش خطر»

به‌عنوان مبنای سلب مسئولیت پذیرفته شده است. بدین معنا که ورزشکار با ورود به میدان رقابت، آگاهانه خطرات ذاتی آن را می‌پذیرد و این امر می‌تواند مانع از مسئولیت کیفری یا مدنی طرف مقابل شود. در مقابل، در حقوق ایران این مسئله بیشتر با اتکاء به قواعد فقهی همچون «اذن» و «اقدام» تحلیل می‌شود. بنابراین، سیاست جنایی ایران ضمن بهره‌گیری از اصول حقوقی مدرن، همچنان در پیوند با مبانی فقهی به تنظیم این حوزه می‌پردازد (ذوالقدر و همکاران، ۱۴۰۳: ۷).

از سوی دیگر، سیاست جنایی ایران در قبال ورزش فقط به بعد کیفری محدود نمی‌شود، بلکه دارای ابعاد فرهنگی و پیشگیرانه نیز هست. به‌عنوان نمونه، تأکید قانون اساسی بر «تربیت بدنی رایگان برای همه» نشان می‌دهد که ورزش نه تنها ابزار پیشگیری اجتماعی از جرم و انحراف است، بلکه به‌مثابه حقی عمومی و ابزاری برای ارتقای سرمایه اجتماعی تلقی می‌شود. این بعد سیاست جنایی، با رویکردی کل‌نگر، ورزش را وسیله‌ای برای تقویت هویت جمعی، کاهش خشونت و ارتقای همبستگی اجتماعی معرفی می‌کند (Hajizadeh & Shadmani, 2021: 79). با وجود این، سیاست جنایی ایران در حوزه ورزش همچنان با چالش‌هایی روبه‌رو است. نبود رویه قضایی منسجم، ضعف در آموزش حقوق ورزشی، و ابهام در تعریف دقیق «رفتار مجاز ورزشی» از جمله مسائلی هستند که باعث می‌شوند دادگاه‌ها در پرونده‌های ورزشی گاه تصمیم‌های متناقض اتخاذ کنند. این وضعیت می‌تواند تضعیف نقش نظم‌بخش ورزش شود (ذوالقدر و همکاران، ۱۴۰۳، ص. ۱۲). می‌توان گفت ورزش در ایران همانند همه کشورها صرفاً فعالیت فردی یا ابزاری برای تخلیه هیجانات نیست، بلکه بخشی از سیاست جنایی ملی محسوب می‌شود. دولت و قانونگذار با بهره‌گیری از قواعد فقهی و حقوقی، کوشیده‌اند چارچوبی طراحی کنند که هم آزادی و مشروعیت فعالیت‌های ورزشی را تضمین کند و هم در برابر خشونت‌ها و آسیب‌های احتمالی، ابزارهای کیفری و مدنی لازم را فراهم آورد. بنابراین، مطالعه ورزش در ایران نه تنها به فهم بهتر کارکردهای اجتماعی آن کمک می‌کند، بلکه تصویری روشن از منطق سیاست جنایی کشور نیز ارائه می‌دهد.

۵- تحلیل فقهی و حقوقی ماده ۱۵۸ قانون مجازات اسلامی

در نظام کیفری جمهوری اسلامی ایران، جرم‌انگاری فعالیت‌هایی که در بسترهای تخصصی، نظارت شده و هدفمند انجام می‌پذیرد، همواره با احتیاط و محدودیت مواجه

¹ - assumption of risk

بوده است. از جمله این فعالیت‌ها، عملیات ورزشی است که ذاتاً می‌تواند موجب بروز آسیب‌های بدنی یا مالی گردد، اما با هدف مشروع، در قالب قانون و قواعد پذیرفته شده انجام می‌شود. ماده ۱۵۸ قانون مجازات اسلامی مصوب ۱۳۹۲، یکی از مهم‌ترین متون قانونی است که در بند «ث» خود به طور خاص به وضعیت مسئولیت در حوادث ورزشی پرداخته و چارچوبی برای خروج این نوع از افعال از شمول جرایم فراهم کرده است. این ماده مقرر می‌دارد: «حوادث ناشی از عملیات ورزشی، در صورتی که سبب حوادث، نقض مقررات مربوط به آن ورزش نباشد و این مقررات نیز مغایر با موازین شرعی نباشد، جرم محسوب نمی‌شود». بررسی دقیق این ماده نشان می‌دهد که قانون‌گذار تلاش کرده است تا از یک‌سو از آزادی و مشروعیت فعالیت‌های ورزشی حمایت کند و از سوی دیگر، مرز مسئولیت‌های کیفری را در حوزه ورزش روشن سازد. نخستین نکته در تحلیل این ماده، آن است که قانون‌گذار میان «حادثه ناشی از ورزش» و «عمل مجرمانه» تمایز قائل شده و آن را مشروط به دو شرط دانسته است. شرط نخست، رعایت مقررات آن رشته ورزشی است. یعنی هرگونه آسیب یا خسارت، تنها زمانی تحت پوشش این ماده قرار می‌گیرد که رفتار صورت گرفته در چارچوب ضوابط فنی، آیین‌نامه‌ها و قواعد عملیاتی همان ورزش باشد. برای مثال، ضربه در رشته‌های رزمی مانند کاراته یا تکواندو، اگر در محدوده مجاز و با تکنیک‌های پذیرفته شده انجام شود، تحت پوشش این ماده است، اما اگر فردی خارج از ضوابط عمل کند، یا با هدف شخصی، آگاهانه ضربه‌ای فنی و شدیدتر وارد سازد، حمایت ماده از بین می‌رود.

شرط دوم این است که مقررات آن ورزش مغایر با موازین شرعی نباشد. این بند در واقع، پیوند میان مشروعیت شرعی و مشروعیت عرفی را برقرار می‌سازد. برخی از رشته‌های ورزشی ممکن است در ظاهر مطابق ضوابط فنی باشند، اما از منظر فقه اسلامی اشکالاتی داشته باشند. به عنوان نمونه، ورزش‌هایی که موجب تبرج، اختلاط یا نمایان شدن بخش‌هایی از بدن می‌شوند، در صورتی که از نظر موازین شرعی غیرمجاز تلقی شوند، نمی‌توانند تحت حمایت این ماده قرار گیرند. بنابراین، حتی رعایت کامل قوانین ورزشی نیز به تنهایی کافی نیست، مگر آنکه این مقررات با اصول و احکام شریعت در تعارض نباشد (حسینی و اسحاقی، ۱۳۹۴).

از نظر فقهی، قواعدی نظیر «اذن»، «اقدام» و «لاضرر» در تحلیل این ماده اهمیت دارند. قاعده «اذن» بیان می‌دارد که شخص اذن‌دهنده، در صورتی که با علم و اختیار وارد فعالیتی شود، از آثار برخی آسیب‌ها مبرا خواهد بود. در حوادث ورزشی نیز، فرد با رضایت، وارد

رقابتی می‌شود که ذاتاً همراه با ریسک است. بنابراین، اذن قبلی او می‌تواند مسئولیت طرف مقابل را از حیث کیفری محدود کند. البته، همان‌گونه که فقها تأکید کرده‌اند، اذن اگر منجر به آسیب خارج از عرف شود یا فرد اذن‌دهنده در اثر فریب یا فقدان آگاهی تصمیم گرفته باشد، از اعتبار ساقط می‌شود. قاعده «اقدام» نیز، به این معناست که اگر کسی با آگاهی وارد حوزه خطر شود، به‌نوعی مسئولیت را پذیرفته و امکان مطالبه خسارت از دیگری محدود می‌گردد. در فقه، اقدام شخص بر ضرر خویش، در مواردی موجب سلب ضمان از طرف مقابل می‌شود، به‌ویژه در صورت فقدان عدوان یا تقصیر. در حوادث ورزشی، این قاعده زمانی کاربرد دارد که فرد ورزشکار، با علم به خطرات ذاتی ورزش وارد میدان شده باشد، و آسیب وارده ناشی از عمل متعارف طرف مقابل باشد، نه ناشی از بی‌احتیاطی یا تخلف فنی. بنابراین، اقدام می‌تواند همراه با اذن، مبنایی برای تبرئه کیفری عامل حادثه باشد. در مقابل، قاعده «لاضرر» می‌تواند نقش جبرانی ایفا کند. اگر در جریان عملیات ورزشی، آسیب وارد شده از حد متعارف فراتر رود یا ناشی از بی‌مبالاتی، نداشتن تخصص، یا رفتار غیرمتعارف یکی از عوامل باشد، این قاعده ایجاب می‌کند که جبران خسارت صورت گیرد، ولو اینکه نیت قبلی برای ایراد ضرر وجود نداشته باشد. به بیان دیگر، ماده ۱۵۸ به شرطی ناظر به عدم جرم‌انگاری است که رفتار ورزشکار منطبق با عرف، قواعد فنی و موازین شرعی باشد. در غیر این صورت، قاعده لاضرر وارد عمل شده و از مسئولیت فرد نمی‌کاهد، بلکه به مسئولیت مدنی یا کیفری منتهی می‌شود. از حیث رویه قضایی، رویه‌ای منسجم در مواجهه با حوادث ورزشی وجود ندارد و برداشت دادگاه‌ها گاه متکی به تفسیر موسع از این ماده است و گاه با محدودسازی قلمرو آن، عامل را در معرض مجازات قرار می‌دهند. این امر نشان‌دهنده خلأ در تدوین آیین‌نامه‌های اجرایی مشخص، و نیز نیاز به آموزش دقیق‌تر قضات در زمینه مقررات ورزشی است. در نهایت، تحلیل ماده ۱۵۸ قانون مجازات اسلامی نشان می‌دهد که قانون‌گذار تلاش کرده است تا ضمن حفظ مشروعیت و آزادی عملیات ورزشی، از جرم‌انگاری بی‌مورد جلوگیری کند. با این حال، تحقق شرایط این ماده مستلزم بررسی دقیق هم از منظر فنی ورزشی و هم از منظر فقهی و قانونی است. بی‌توجهی به هر یک از این دو بُعد، می‌تواند موجب نقض حقوق افراد یا تضعیف نظم اجتماعی شود. به همین دلیل، لازم است نهادهای ورزشی، آموزش‌دیده‌تر و مسئولیت‌پذیرتر عمل کنند و نظام حقوقی نیز با بهره‌گیری از مبانی فقهی غنی، چارچوبی عادلانه برای تحلیل مسئولیت‌ها در حوزه ورزش طراحی نماید.

۵-۱ کاربرد ماده ۱۵۸ در نظام کنترل اجتماعی

کارکرد نظم‌بخش ماده ۱۵۸ قانون مجازات اسلامی، صرفاً محدود به رفع مسئولیت کیفری در موارد خاص ورزشی نیست، بلکه از منظر حقوقی و اجتماعی، این ماده نقشی مهم در تثبیت هنجارها، پیشگیری از خشونت و تنظیم ساختارهای مشروع قدرت در میدان ورزش ایفا می‌کند. بند «ث» ماده ۱۵۸، با شناسایی مشروعیت عملیات ورزشی در صورت رعایت مقررات و عدم مغایرت با موازین شرعی، دو لایه از کنترل اجتماعی را طراحی می‌کند: نخست کنترل فنی-درون‌ساختاری (نظامات داخلی ورزش)، دوم کنترل ارزشی و قانونی (موازین شرعی و نظم عمومی). این ماده، ورزش را تابع نظم سازمان‌یافته می‌داند که با تخطی از آن، مسئولیت کیفری و مدنی فعال خواهد شد. در حوزه ورزش‌های سازمان‌یافته، قواعد فنی و آیین‌نامه‌ای هر رشته ورزشی، نوعی نظم درون‌زا ایجاد می‌کنند که با رعایت آن، فعالیت‌های پرخطر ورزشی مشروع و موجه تلقی می‌شود. این وضعیت نه تنها به نفع ورزشکاران حرفه‌ای و مربیان است، بلکه به دستگاه قضایی نیز ابزار مناسبی برای تحدید قلمرو مداخله کیفری می‌دهد. همان‌گونه که هاشمی نوریبخش اشاره کرده، «عرف فنی ورزش» در تحلیل مسئولیت، جایگاهی مهم یافته است؛ به طوری که در غیاب تقصیر آشکار و عدم نقض مقررات، نمی‌توان فعل ورزشی را مجرمانه تلقی کرد (هاشمی نوریبخش، ۱۳۸۴). با این حال، بررسی رویه قضایی کشور نشان می‌دهد که دادگاه‌ها در تحلیل حوادث ورزشی، تکیه ویژه‌ای بر شرایط فنی هر ورزش، نیت عامل، و عملکرد نهادهای ناظر دارند. در برخی آراء، فوت ورزشکار در اثر اجرای فن مجاز موجب رفع مسئولیت شده، اما در مواردی دیگر، تخلف از روش اجرایی، بی‌احتیاطی یا انجام حرکات غیرمجاز، منجر به اثبات مسئولیت کیفری شده است (صفایی، ۱۴۰۳: ۸۷). این تنوع در آرای قضایی، نشانگر آن است که ماده ۱۵۸ نه تنها بر رفتار فرد، بلکه بر نهادها، مربیان، داوران و حتی تجهیزات نیز سایه می‌افکند. از جمله حوزه‌هایی که نقش اساسی در تحقق یا اخلال در شرایط ماده دارند، داوران ورزشی هستند. داوران به عنوان حافظان نظم فنی میدان رقابت، اگر در انجام وظایف خود کوتاهی کنند، می‌توانند مستوجب مسئولیت مدنی و حتی در شرایط خاص، کیفری باشند. ترک فعل داور در مواجهه با خشونت، مصدومیت یا نقض مقررات، اگر منجر به آسیب گردد، مصداق بی‌مبالاتی محسوب شده و به استناد قواعد عمومی مسئولیت، موجب ضمان است (کاشف و شیدایی، ۱۳۸۹).

در همین راستا، مسئولیت مربیان نیز قابل توجه است. وظیفه آموزش صحیح، نظارت بر آمادگی جسمانی، انتخاب تجهیزات ایمن و حفظ سلامت ورزشکاران، از جمله تکالیف حرفه‌ای مربی محسوب می‌شود. در صورتی که قصور یا بی‌احتیاطی مربی موجب حادثه

گردد، مسئولیت مدنی او از منظر قانون مسئولیت مدنی و حتی قواعد فقهی چون قاعده «تسبیب» محرز خواهد بود (حسینی و اسحاقی، ۱۳۹۴).

نکته مهم دیگر، مسئولیت نهادهای ورزشی و عوامل غیرمستقیم در تحقق یا نقض شرایط ماده است. اگر تجهیزات مورد استفاده معیوب باشند، سازنده آن مشمول مسئولیت مدنی است. در مواردی که ورزشکاران به دلیل استفاده از وسایل غیراستاندارد دچار آسیب شوند، شرکت تولیدکننده، واردکننده یا تأییدکننده فنی، همگی ممکن است مشمول ضمان باشند. همچنین اگر تیم پزشکی حاضر در میدان ورزش به وظایف اولیه امدادی خود عمل نکند، یا سیستم امنیتی ورزشگاه در کنترل تماشاگران کوتاهی کند، هر یک از این نهادها قابل پیگرد خواهند بود (حسینی و اسحاقی، ۱۳۹۴: ۷۳).

رفتار تماشاگران نیز، به رغم آنکه خارج از ساختار مستقیم مسابقه است، می تواند به گونه ای باشد که مشمول مداخله کیفری گردد. پرتاب اشیاء، توهین، تحریک ورزشکاران یا ورود به زمین بازی، در مواردی موجب مصدومیت و آشوب شده است و مراجع قضایی نیز با استناد به مقررات عمومی، این گونه رفتارها را جرم انگاری کرده اند. باید توجه داشت که ماده ۱۵۸ به هیچ وجه شامل این اقدامات نمی شود، چرا که عملیات ورزشی در مفهوم آن، صرفاً ناظر بر کنش های فنی ورزشکاران در چارچوب مجاز رشته است و اقدامات عناصر بیرونی را پوشش نمی دهد. در مجموع می توان گفت ماده ۱۵۸ با شناسایی عملیات ورزشی به عنوان کنش مشروع، در صورت انطباق با ضوابط و شریعت، نوعی نظام کنترل اجتماعی تخصصی را در میدان ورزش تعریف کرده است. ایفای این نقش نیازمند سازوکارهای مکملی چون آموزش حقوقی مربیان و داوران، تقویت آیین نامه های انضباطی، و بازنگری در مسئولیت نهادهای پشتیبان ورزش است. هر گونه خلأ در این حوزه، می تواند منجر به تضعیف نقش نظم بخش ورزش و بازگشت به مداخلات سنتی کیفری شود.

۶- بحث و نتیجه گیری

ورزش در جامعه معاصر ایران فراتر از یک فعالیت جسمانی و تفریحی، به نهادی اجتماعی و فرهنگی تبدیل شده است که نقشی مهم در نظم بخشی، کنترل اجتماعی و بازتولید ارزش های جمعی ایفا می کند. تحلیل های ارائه شده نشان داد که ماده ۱۵۸ قانون مجازات اسلامی نقطه عطفی در سیاست جنایی ایران است؛ ماده ای که کوشیده است مرزی روشن میان فعالیت مشروع ورزشی و کنش مجرمانه ترسیم کند. این ماده نه فقط در

جهت تحدید مسئولیت کیفری عمل می‌کند، بلکه بستری برای تقویت نظام هنجاری، درونی‌سازی خودکنترلی و کاهش مداخلات کیفری در عرصه ورزش فراهم آورده است. قواعد فقهی همچون اذن، اقدام و لاضرر نیز ظرفیت بالایی برای تبیین وضعیت‌های خاص در ورزش دارند و هنگامی که با نظام حقوقی موجود هم‌پوشانی یابند، الگویی بومی برای تحلیل مسئولیت ایجاد می‌کنند. این هم‌پوشانی سه سطح از نظم—نظم فنی درون‌ورزشی، نظم ارزشی برگرفته از شریعت و نظم حقوقی ناشی از قواعد عام مسئولیت—به ورزش جایگاهی می‌بخشد که آن را به نمادی از جامعه قانون‌مدار بدل می‌سازد. در این معنا، میدان ورزش به الگویی کوچک از جامعه بدل می‌شود که در آن احترام به قواعد، مسئولیت‌پذیری و تبعیت از چارچوب‌های مشروع درونی می‌شود. از منظر سیاست جنایی نیز روشن شد که ورزش در ایران تنها ابزار پیشگیری از انحراف فردی نیست، بلکه بازتابی از نگرش کلان به جرم، انضباط اجتماعی و بازتولید ارزش‌های رسمی است. در حالی که در نظام‌های غربی نظریه پذیرش خطر به‌عنوان مبانی اصلی سلب مسئولیت مطرح است، در ایران این کارکرد در پیوند با مبانی فقهی و ارزش‌های دینی معنا یافته است. چنین رویکردی بیانگر ترکیب سیاست جنایی مدرن با سنت‌های حقوقی و فرهنگی بومی است.

با وجود این دستاوردها، چالش‌های مهمی همچنان باقی است. نبود رویه قضایی منسجم، ضعف در آموزش حقوق ورزشی برای داوران، مربیان و ورزشکاران و نیز ابهام در تعریف رفتار مجاز ورزشی، زمینه‌ساز برداشت‌های متناقض در محاکم و بروز اختلاف در تحلیل مسئولیت‌ها شده است. برای رفع این چالش‌ها، اصلاح تقنینی و تدوین آیین‌نامه‌های تخصصی هر رشته ورزشی ضروری است. همچنین باید آموزش‌های حقوقی و اخلاقی برای تمام عوامل مرتبط با ورزش طراحی شود تا هم آگاهی از مسئولیت‌های مدنی و کیفری افزایش یابد و هم زمینه برای کاهش تعارض‌ها فراهم شود. تحولات جدید در عرصه ورزش نیز ضرورت بازاندیشی را دوچندان کرده است. گسترش ورزش‌های پرخطر، ورزش‌های الکترونیک و رقابت‌های مجازی، پیچیدگی‌هایی را پدید آورده که چارچوب‌های سنتی قادر به پاسخ‌گویی کامل به آن‌ها نیستند. این تغییرات نه‌فقط مسائل جدیدی در حوزه ایمنی و سلامت ایجاد کرده‌اند، بلکه پرسش‌هایی درباره مرز مسئولیت، تقصیر و مشروعیت مطرح ساخته‌اند که نیازمند تحلیل‌های نظری و حقوقی تازه است. در چنین بستری، تلفیق نظریه‌های جامعه‌شناختی کنترل اجتماعی با مبانی فقهی و سیاست جنایی ایران می‌تواند افق‌های تازه‌ای برای فهم و تنظیم این حوزه بگشاید. بنابراین مسیر

پیش‌روی حقوق ورزش در ایران نیازمند بازنگری تدریجی، عقلانی و هماهنگ در سطوح تقنینی، قضایی، آموزشی و پژوهشی است. ماده ۱۵۸ قانون مجازات اسلامی می‌تواند نقطه آغاز این مسیر باشد، به شرط آن که ظرفیت‌های آن نه صرفاً در قالب ابزاری استثنایی برای رفع مسئولیت، بلکه در چارچوبی راهبردی برای ارتقای فرهنگ مسئولیت‌پذیری، قانون‌مداری و نظم اجتماعی دیده شود. تنها در چنین حالتی است که ورزش می‌تواند هم‌زمان بستر پیشگیری از جرم، نماد همبستگی اجتماعی و عرصه‌ای برای تحقق سیاست جنایی نوین در ایران باشد.

استناد به این مقاله: جلیلی، محمدرضا، صدری، سیدمحمد، جمشیدی راد، محمدصادق، امیرپور، حیدر. (۱۴۰۴). ورزش به مثابه ابزار کنترل اجتماعی: تبیین کارکردهای فقهی-حقوقی ماده ۱۵۸ قانون مجازات اسلامی، فصلنامه علمی رهیافت انقلاب اسلامی، ۱۹(۷۱)، ۹۹-۱۲۴.

The Islamic Revolution Approach Quarterly is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License.

منابع و مآخذ:

- ادرم، مجتبی، ۱۴۰۱، بررسی و مقایسه میزان آگاهی مربیان چهار رشته منتخب ورزشی شهر اهواز با جنبه های حقوقی و قانونی ورزش، مجله حقوق ورزشی دانشگاه شهید چمران اهواز، شماره ۱۲، ص ۱۰۱-۱۱۹.
- امینی صارمی، عباس؛ مظهر، علی و خاکسار، فاطمه، ۱۳۹۲، *اخلاق و حقوق ورزشی*، انتشارات شاپورخواست.
- امینی صارمی، عباس؛ مظهر، علی و خاکسار، فاطمه، ۱۳۹۲، *اخلاق و حقوق ورزشی*، انتشارات شاپورخواست.
- حسینی، سید محمد، و اسحاقی، الهام. (۱۳۹۴). مسئولیت مدنی و کیفری ناشی از فعالیت های ورزشی. *دانش حقوق مدنی*، (۱)۴، ۵۵-۶۷.
- ذوالقدر، ر.، احسان پور، س. ر.، و اعمی، ا. (۱۴۰۳). سیاست کیفری ایران و انگلستان در مواجهه با آسیب های ناشی از خشونت های درون زای ورزش. *فصلنامه حقوق جزای بین الملل*، (۳)۲، ۱-۱۵.
- صفایی، سید حسین. (۱۴۰۳). *مسئولیت مدنی (الزامات خارج از قرارداد)* (نوبت نوزدهم، با تجدید نظر و اضافات). تهران: سمت.
- قرآن کریم، سوره بقره.
- کاشف، میرمحمد و شیدایی، مهدی، ۱۳۸۹، *حقوق و اخلاق ورزشی*، انتشارات بامداد کتاب.
- منتظری نجف آبادی، حسن، ۱۳۹۰، *حقوق ورزشی و مسئولیت مدنی ورزشکاران*، کار تحقیقی، دانشگاه پیام نور مرکز تهران، پایگاه نشر مقالات حقوقی حق گستر.
- هاشمی نوریخوش، حسن، ۱۳۸۴، *ورزش از دیدگاه اسلام*، قم، انتشارت سبط النبی، ص ۲۳-۲۲.
- Bourdieu, P. (1990). In Other Words: Essays towards a Reflexive Sociology. *Stanford University Press*.
- Coakley, J. (2017). *Sports in Society: Issues and Controversies* (12th Ed.). McGraw-Hill Education.
- Elias, N., & Dunning, E. (1986). Quest for Excitement: Sport and Leisure in the Civilizing Process. *Basil Blackwell*.
- Freud, S. (2005). Civilization and Its Discontents (J. Strachey, Trans.). *Norton*. (Original work published 1930)
- Guttman, A. (2004). From Ritual to Record: The Nature of Modern Sports. *Columbia University Press*.
- Hajizadeh, M., & Shadmani, A. (2021). Sport in the Islamic Penal Code of Iran: From protection of sport activity to sport as
- probation before judgment. *Research in Exercise and Law*, 1(1), 73-81.
- Hirschi, T. (2017). *Causes of delinquency*. Routledge.
- McIntosh, P. C. (1971). An Historical View of Sport and Social Control. *International Review of Sport Sociology*, 6(1), 5-16. <https://doi.org/10.1177/101269027100600101> (Original work published 1971)
- Oja, P., Titze, S., Kokko, S., Kujala, U. M., Heinonen, A., Kelly, P., ... & Foster, C. (2015). Health benefits of different sport disciplines for adults: systematic review of observational and intervention studies with meta-analysis. *British journal of sports medicine*, 49(7), 434-440.
- Putnam, R. D. (2000). *Bowling Alone: The Collapse and Revival of American Community*. Simon & Schuster.
- Adram, Mojtaba (2022). A Study and Comparison of Coaches' Awareness Levels in Four Selected Sports Disciplines in Ahvaz Regarding the Legal Aspects of Sports. *Journal of Sports Law, Shahid Chamran University of Ahvaz*, No. 12, pp. 101-119.
- Amini Sarami, Abbas; Mazhar, Ali; and Khaksar, Fatemeh (2013). *Sports Ethics and Law*. Shapur Khasht Publishing.
- Amini Sarami, Abbas; Mazhar, Ali; and Khaksar, Fatemeh (2013). *Sports Ethics and Law*. Shapur Khasht Publishing.
- Hosseini, Seyed Mohammad, and Es-haghi, Elham (2015). Civil and Criminal Liability Arising from Sports Activities. *Civil Law Studies*, 4(1), pp. 55-67.
- Zolghadr, R.; Ehsanpour, S. R.; and Aemi, A. (2024). Criminal Policy of Iran and England in Addressing the Damages Caused by Intra-Sport Violence. *Quarterly Journal of International Criminal Law*, 2(3), pp. 1-15.
- Safaei, Seyed Hossein (2024). *Civil Liability (Non-Contractual Obligations)* (19th edition, revised and expanded). Tehran: Samt Publishing.
- Holy Quran, Surah Al-Baqarah.

law and civil liability of athletes. Research Report, Payame Noor University, Tehran Center. {In Persian}

Oja, P., Titze, S., Kokko, S., Kujala, U. M., Heinonen, A., Kelly, P., ... & Foster, C. (2015). Health benefits of different sport disciplines for adults: Systematic review of observational and intervention studies with meta-analysis. *British Journal of Sports Medicine*, 49(7), 434–440.

Putnam, R. D. (2000). *Bowling alone: The collapse and revival of American community*. Simon & Schuster.

Safaei, S. H. (2024). *Civil liability (non-contractual obligations)* (19th ed., rev. and expanded). Tehran: SAMT Publications. {In Persian}

The Holy Qur'an. (n.d.). Surah Al-Baqarah. {In Persian}

Zolghadr, R., Ehsanpour, S. R., & Aemi, A. (2024). Criminal policy of Iran and England in confronting injuries resulting from endogenous violence in sport. *International Criminal Law Quarterly*, 2(3), 1–15. {In Persian}

Kashaf, Mir Mohammad and Sheidaei, Mahdi (2010). *Sports Law and Ethics*. Bamdad Ketab Publishing.

Montazeri Najaf Abadi, Hassan (2011). *Sports Law and Civil Liability of Athletes*. Research Paper, Payame Noor University, Tehran Center, Rights Article Publishing Base.

Hashemi Nourbakhsh, Hassan (2005). *Sports from the Perspective of Islam*. Qom: Sibt al-Nabi Publishing, pp. 22-23.

Adaram, M. (2022). A study and comparison of the legal awareness of coaches in four selected sports in Ahvaz city. *Journal of Sports Law, Shahid Chamran University of Ahvaz*, (12), 101–119. {In Persian}

Amini Sarami, A., Mazhar, A., & Khaksar, F. (2013). *Ethics and sports law*. Shapurkhasht Publications. {In Persian}

Bourdieu, P. (1990). *In other words: Essays towards a reflexive sociology*. Stanford University Press.

Coakley, J. (2017). *Sports in society: Issues and controversies* (12th ed.). McGraw-Hill Education.

Elias, N., & Dunning, E. (1986). *Quest for excitement: Sport and leisure in the civilizing process*. Basil Blackwell.

Freud, S. (2005). *Civilization and its discontents* (J. Strachey, Trans.). Norton. (Original work published 1930)

Guttmann, A. (2004). *From ritual to record: The nature of modern sports*. Columbia University Press.

Hajizadeh, M., & Shadmani, A. (2021). Sport in the Islamic Penal Code of Iran: From protection of sport activity to sport as probation before judgment. *Research in Exercise and Law*, 1(1), 73–81.

Hashemi Nourbakhsh, H. (2005). *Sport from the Islamic perspective*. Qom: Sebt al-Nabi Publications. {In Persian}

Hirschi, T. (2017). *Causes of delinquency*. Routledge.

Hosseini, S. M., & Eshaqi, E. (2015). Civil and criminal liability arising from sports activities. *Civil Law Studies*, 4(1), 55–67. {In Persian}

Kashaf, M., & Sheidaei, M. (2010). *Sports law and ethics*. Bamdad Ketab Publications. {In Persian}

McIntosh, P. C. (1971). An historical view of sport and social control. *International Review of Sport Sociology*, 6(1), 5–16. <https://doi.org/10.1177/101269027100600101>

Montazeri Najafabadi, H. (2011). *Sports*